

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۲

بررسی تاثیر مؤلفه‌های گردشگری پایدار بر ژئوتوریسم روستاهای شهرستان بویراحمد

حسنعلی ترنج^{*۱}

^۱ پژوهشگر آزاد علوم انسانی، دکترای جغرافیای برنامه ریزی روستایی، شهر یاسوج، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۸/۲۱

چکیده:

روستاهای شهرستان بویراحمد به دلیل تنوع چشم‌اندازها و عوارض طبیعی و زمین‌شناختی، و اماکن سیاحتی و زیارتی و آثار بی‌نظیر هنری می‌تواند به صورت یکی از مناطق اژئوتوریستی دنیا مطرح شوند. هدف مقاله‌ی حاضر، بررسی تاثیر مؤلفه‌های گردشگری پایدار بر ژئوتوریسم روستاهای شهرستان بویراحمد می‌باشد. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات به دو اسنادی میدانی می‌باشد در روش اسنادی و مطالعات کتابخانه‌ای اقدام به جمع‌آوری تعاریف، نظریات، تئوری‌ها و مستندات شده است که اغلب از طریق مطالعات میدانی قابل دسترسی نیست. بخش قابل توجهی از اطلاعات نیز از طریق پرسشنامه از شهروندان و کارشناسان خبره مربوطه ساکن در روستاهای شهرستان بویراحمد در حدود ۲۰۰ نفر به دست آمده است. یافته‌های به دست آمده در این تحقیق، از طریق روش‌های آماری نرم‌افزار (SPSS) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاکی از آن است که بین مؤلفه‌های گردشگری پایدار و ژئوتوریسم روستاهای شهرستان بویراحمد رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد، یعنی هر مقدار مؤلفه‌ها هماهنگ‌تر باشد و ارتباطات بیش‌تر بین گردشگری پایدار و این مؤلفه‌ها برقرار شود، به همان اندازه امکان دستیابی به توسعه‌ی گردشگری پایدار بیشتر خواهد شد. بخش زیست‌محیطی در رتبه‌ی اول قرار دارد. فزون بر آن بخش کالبدی در رتبه دوم قرار گرفت و بخش اجتماعی در رتبه سوم قرار گرفت. این در حالی بود که بخش اقتصادی در رتبه چهارم یعنی در رتبه آخر در رابطه با گردشگری پایدار قرار می‌گیرد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ژئوتوریسم در روستاهای شهرستان بویراحمد رابطه مثبت و مستقیمی با مؤلفه‌های گردشگری پایدار دارد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری پایدار، ژئوتوریسم، روستاهای شهرستان بویراحمد، توسعه پایدار

مقدمه

توسعه صنعت گردشگری، به ویژه برای کشورهای در حال توسعه که، با معضلاتی همچون میزان بالای بیکاری، محدودیت منابع ارزی و اقتصاد تک محصولی مواجه هستند، از اهمیت فراوانی برخوردار است (صباغ کرمانی و امیریان، ۱۳۷۹: ۸۶). بنابراین دلیل اصلی توسعه گردشگری غلبه بر پایین بودن سطح درآمد و ارائه فرصت‌های جدید شغلی و تحولات اجتماعی در جامعه است و می‌تواند امیدهایی را برای کاهش فقر بخصوص در نواحی که به نوعی دچار رکود اقتصادی شده‌اند، فراهم آورد (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶: ۹۳).

ژئوتوریسم به صورت آشکار در گزارش سال ۲۰۰۲ توسط انجمن صنعت گردشگری امریکا و نشریه گردشگری جغرافیای ملی معرفی شد. نگرش آن‌ها به این موضوع بسیار عمومی بود و به پیشوند «ژئو» در واژه ترکیبی «ژئوتوریسم» با رویکرد جغرافیایی و نه با رویکرد زمین‌شناسی توجه کرده بودند. در واقع این رویکرد جدید از ژئوتوریسم کاربرد جدیدتری پیدا کرده و بخشهای ورودی و خروجی چون اجتماعی و فرهنگی را نیز در بر گرفت، این دیدگاه به زودی از سال ۹۱۱۹ به بعد جای خود را به مفهوم تخصصی گردشگری زمین‌شناسی داد. ژئوتوریسم شکلی از گردشگری فرهنگی-زیستمحیطی است که می‌تواند در منطقه با آثار زمین‌شناسی مهم توسعه یابد و براساس حفظ و گسترش میراث زمین‌شناسی می‌باشد (KPMG, 2003).

با وجود این، ژئوتوریسم یکی از گونه‌های گردشگری در الگویی فضایی "گردشگری مبتنی بر طبیعت" محسوب شده که دارای عرضه محصول و بازار تقاضای منحصر به خود می‌باشد و دربرگیرنده بازار هدف خاصی است که در آن گردشگران از حداقل‌هایی شناخت محیط طبیعی برخوردار می‌باشد.

گردشگری طبیعت‌گرا شامل آن دسته از فعالیت‌های گردشگری می‌شود که مستقیماً با منابع و جاذبه‌های طبیعی سروکار دارد. بر این اساس گردشگری طبیعت‌گرا را به شش دسته طبقه‌بندی کرد. گردشگری ساحلی، ماجراجویانه، گردشگری مصرفی، گردشگری محصور، گردشگری سلامت و طبیعت‌گردی (زاهدی، ۱۳۹۰: ۷۳) انجمن بین‌المللی اکوتوریسم در سال ۱۹۹۵ تعریف نوینی از این نوع گردشگری داده است که براساس آن اکوتوریسم سفر مسئولانه به نواحی طبیعی است که به حفظ محیط‌زیست و پایداری و رفاه مردم محلی می‌انجامد (رضوانی، ۱۳۹۰: ۴۲).

ژئوتوریسم در همراهی با اکوتوریسم، پدیده‌های زمین‌شناسی و زیست‌محیطی را به خدمت آرامش روحی انسان‌های کنجکاو درمی‌آورد و آنان را در سفری جذاب، لذت‌بخش و پرخاطره به کشف ناشناخته‌های جهان هستی و نزدیکی با طبیعت و غوطه‌ور شدن در جاذبه‌های طبیعی آفرینش فرامی‌خواند. به طور عام مهم‌ترین عوامل پیدایش ژئوتوریسم که موجب جلب گردشگران به پدیده‌های طبیعی می‌گردد عبارت‌اند از: فرسایش، آتشفشان‌ها، چین‌خوردگی و گسله‌ها، گنبد‌های نمکی و بلورهای نمکی، تپه‌های مرجانی، اما خالق اصلی پدیده‌های ژئوتوریسم فرسایش می‌باشد مثل فرسایش آبی، بادی و انحلالی. مهم‌ترین منابع و پدیده‌های ژئوتوریسم غارها، دره‌ها، شکستگی‌ها، چشمه‌ها، رودخانه‌ها،

ناودیس‌ها و طاقدیس‌ها، جهت چین‌خوردگی‌ها، گنبد‌های نمکی، بریدگی‌های ساحلی، جزر و مد، تونل‌ها، فسیل‌های برجای‌مانده، جنگل و پوشش گیاهی، شن‌های روان و اشکال و پدیده‌های مختلف زمین می‌باشد. لذا در این مقاله به بررسی تأثیر مؤلفه‌های گردشگری پایدار بر ژئوتوریسم روستاهای شهرستان بویراحمد پرداخته می‌شود.

پیشینه تحقیق:

رخشانی نسب و همکاران در سال ۱۳۸۸، چالش‌ها و فرصت‌های توسعه اکوتوریسم در ایران را مطالعه نمودند و به این نتیجه رسیدند که، چالش‌های فراوانی در صنعت اکوتوریسم کشور وجود دارد، به گونه‌ای که سالانه در حدود ۹۰ دلار از سهم تولید ملی هر خانوار ایرانی برای رونق توریسم و اکوتوریسم به بازار جهانی توریست پرداخت می‌شود، در حالی که از این بازار سهم اندکی به ایران اختصاص می‌یابد (رخشانی نسب و ضرابی، ۱۳۸۸: ۵۵-۳۱).

بابایی سمیرمی و نظیفی‌نایینی و عباسپور (۱۳۹۳) در تحقیقی به نام (ارتباط صنعت توریسم و توسعه اقتصادی در ایران با رویکرد شبکه عصبی (۱۳۵۹-۱۳۹۰) به این نتیجه رسیدند که: در این مطالعه، ضمن بررسی وضعیت صنعت گردشگری در ایران، به مدل‌سازی تقاضای گردشگر در ایران با استفاده از روش شبکه عصبی پرداخته شده است. در مدل متغیرهای ورودی عبارت‌اند از: تعداد گردشگر ورودی به ایران در طی سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۹۰، ارزش حاصل از گردشگری در طی این سال‌ها و همچنین یک متغیر مجازی (عوامل سیاسی) که توسط محقق برای بررسی میزان تأثیر وجود جنگ در منطقه بر روی تقاضای گردشگر تعریف شده است. نتایج نشان می‌دهد که نرخ ارزش بیشترین اهمیت را در مدل داشته و جنگ کمترین اهمیت را در میان عوامل مؤثر بر تقاضای گردشگر در ایران داشته است (بابایی سمیرمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۰-۱۱۳).

اعتمادی نیا و مصلحی (۱۳۹۱) در تحقیقی با نام (تحلیل و بررسی گردشگری و نقش آن در توسعه پایدار شهری (نمونه موردی شهر اصفهان) به این نتیجه رسیدند که: با تجزیه و تحلیل وضع موجود و شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات، راهبردها و راهکارهایی برای توسعه پایدار در این منطقه فراهم آید و ضمن افزایش بهره اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی از آن، بتوان تأثیرات منفی حاصل از آن را به حداقل کاهش داد. از این رو نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد که در مجموع، ۱۵۱ امتیاز نقاط قوت و فرصت‌های شهر اصفهان در مقابل ۱۲۵ امتیاز نقاط ضعف و تهدیدهای آن، نشان از توان بالای منطقه در زمینه توسعه گردشگری پایدار دارد. بنابراین ضرورت توجه به صنعت گردشگری در برنامه‌های توسعه باید مورد توجه ویژه قرار گیرد، چراکه توسعه گردشگری علاوه بر هدایت هر چه بیشتر شهر اصفهان به سوی تعادل و توازن، می‌تواند در توسعه پایدار منطقه نقش مؤثری ایفا نماید (اعتمادی نیا و مصلحی، ۱۳۹۱: ۱۶۴-۱۳۷).

عظیمی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان مدیریت گردشگری و توسعه پایدار مطلوب اکولوژیکی به بررسی مدیریت سایت‌های اکوتوریسم برای سازمان‌های زیست‌محیطی پرداخته و اهمیت موضوع را ناشی از مفهوم پایداری

زیست‌محیطی و پایداری اقتصادی دانسته است. وی هم‌چنین معتقد است که مدیریت موفق اکو توریسم باعث ایجاد شرایط لازم توسعه پایدار، برای محیط‌زیست و اقتصاد در سطوح در *MS-SWOT* مختلف ملی، منطقه‌ای و محلی می‌شود (عظیمی، ۱۳۸۸: ۱۲۸-۱۴۴).

زمردیان (۱۳۸۲) مقاله «نگرش بر چشمه‌ها و دریاچه‌های پیرامونی مشهد از دیدگاه اکوتوریسم» که در زمستان ۱۳۸۲ در مجله جغرافیا و توسعه به چاپ رسیده است. نویسنده با استدلال نظری و تجربی به تأثیر بلامنازع انواع چشمه‌ها و دریاچه‌ها و به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پدیده‌های ژئوتوریستی در شکل‌گیری چشم‌اندازهای طبیعی ناحیه از جنبه‌های زیباشناختی و اکوتوریستی، تاریخی فرهنگی و بعضاً تقدسی گونه می‌پردازد و بر این باور است که در طول تاریخ همواره مورد توجه شهروندان و گردشگران داخلی و خارجی بوده است (زمردیان، ۱۳۸۲: ۱۲۴-۱۳۶).

tosun در سال ۲۰۰۱ در تحقیق خود تحت عنوان چالش‌های توسعه گردشگری پایدار در جهان در حال توسعه، به این نتیجه رسیدند که، پیاده‌سازی اصول توسعه گردشگری پایدار، کاری دشوار و مستلزم شرایط حاکم اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در جهان در حال توسعه است، بنابراین هرگونه اقدام برای رسیدن به اصول توسعه پایدار، مستلزم انتخاب‌های سیاسی، اقتصادی و تصمیم‌گیری براساس پیچیدگی‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی است. علاوه بر آن، اجرای این اقدام دشوار، جهت به اجرا درآوردن اصول توسعه پایدار گردشگری جز با همکاری سازمان‌های بین‌المللی با کشورهای در حال توسعه امکان‌پذیر نمی‌باشد (*Tosun, Cevat, 2001*).

Sharply در سال ۲۰۰۲ در تحقیقی تحت عنوان گردشگری روستایی و چالش متنوع گردشگری به این نتیجه رسیدن که، برای توسعه مؤثر گردشگری روستایی ضرورت پشتیبانی فنی و مالی ضروری است (*Sharply, Richard, 2002*).

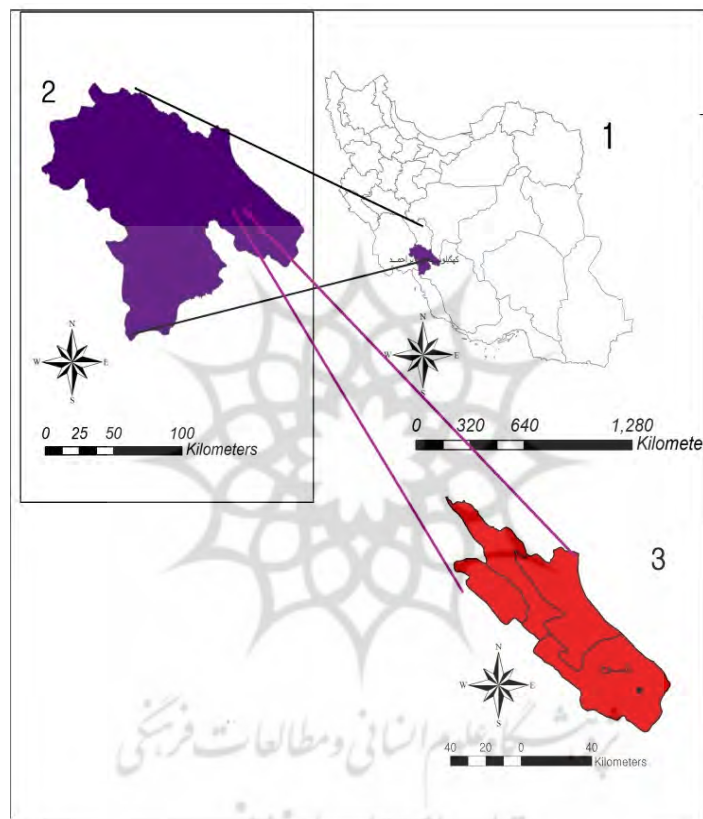
موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

توپوگرافی و جغرافیای طبیعی

استان کهگیلویه و بویراحمد منطقه ناهمواری است و حدود $\frac{4}{5}$ آن را ارتفاعات و تپه‌ماهور تشکیل می‌دهد که در ناحیه سردسیر بیشتر کوه‌های مرتفع و در ناحیه گرمسیری از کوه‌های کم ارتفاع و تپه‌ماهورها و حدود $\frac{1}{5}$ از وسعت آن را دشت‌های کوچک و بزرگ تشکیل داده است (مرادی، ۱۳۷۴: ۱۳۳).

شهر یاسوج در کوهپایه دنا قرار گرفته و توسعه آن قسمتی از دشت سررود را در بر گرفته است. این دشت در دامنه‌های جنوبی چین‌خوردگی‌های زاگرس قرار گرفته و توسط ارتفاعات دوپشته و برآفتاب از همدیگر جدا می‌شود. مساحت دشت یاسوج در سطح اجمالی برابر ۱۲۱۰۰ هکتار می‌باشد. این دشت در مختصات جغرافیایی ۵۱ درجه و ۲۱ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۴۳ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۳۰ درجه و ۲۸ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۴۷ دقیقه عرض شمالی از استوا قرار گرفته است (خلیلی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴۳).

شیب عمده شهر از طرف شمال شرق به جنوب غرب می‌باشد. متوسط ارتفاع شهر حدود ۱۹۱۹ متر از سطح دریا می‌باشد که این رقم در بالاترین ارتفاع شهر ۲۰۰۰ متر از سطح دریا و در پایین‌ترین ارتفاع حدود ۱۸۳۰ متر از سطح دریا متغیر می‌باشد. شیب متوسط شهر در ارتفاعات شمالی و شرقی، بین ۱۵ تا ۲۵ درصد می‌باشد. قسمت جنوب غربی شهر شیب حدود ۴ درصد، قسمت شرقی شهر شیب متوسط حدود ۵ درصد و اراضی جنوب غرب شیب متوسط حدود ۱/۵ درصد و اراضی کارخانه قند شیب حدود ۰/۵ درصد را دارا می‌باشد.

نقشه شماره (۱) موقعیت منطقه مورد مطالعه

شهرستان بویراحمد از شمال به شهرستان‌های سمیرم و لردگان، از جنوب به سپیدان و ممسنی، از شرق به شهرستان اقلید و از غرب به کهگیلویه محدود می‌شود. این شهرستان در منطقه سردسیری استان قرار گرفته و دارای مساحتی بالغ بر ۵۵۰۲ کیلومتر مربع می‌باشد. شکل شماره (۱) موقعیت جغرافیایی شهرستان بویراحمد را نشان می‌دهد.

شکل (۲) نقشه‌ی موقعیت محدوده‌ی مورد مطالعه در کشور (مأخذ: نگارنده)

موقع ریاضی، خصوصی و نسبی شهر یاسوج مرکز بویراحمد

شهر یاسوج در موقع جغرافیایی ۳۰ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی از خط استوا ۵۱ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است. موقع خصوصی شهر یاسوج در قسمت برآفتاب سررود در بویراحمد علیا و در نقطه تقارن و همگرایی دو رودخانه بشار در جنوب و مهریان در غرب و کوه دنا در شمال و شمال شرقی محصور شده است. پیرامون موقع نسبی، این شهر از شمال به ارتفاعات زاگرس، از طرف جنوب به کریم‌آباد، خلف‌آباد، نجف‌آباد، از طرف مشرق به محمودآباد علیا و از طرف شمال‌غربی و مغرب به مهریان، شرف‌آباد وسطی، شرف‌آباد سفلی و بلکو محدود می‌شود (خلیلی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۲۲-۱۲۸).

شکل (۲) عکس هوایی روستاهای منطقه مورد مطالعه

جدول ۱: جاذبه‌های ژئوتوریستی روستاهای شهرستان بویراحمد

مجموع جاذبه طبیعی	کوهستان	دریاچه	جنگل	آبشار	چشمه	رودخانه	دشت	غار	جاذبه
۲۳۹	۳	۴۵	۵	۳۴	۳۱	۴۰	۳۷	۴۴	بویراحمد

روش تحقیق:

این تحقیق، توصیفی-پیمایشی با ماهیت کاربردی و از لحاظ زمانی مقطعی می‌باشد. در این تحقیق روش پیمایشی جهت گردآوری اطلاعات استفاده شده است، و روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد، جامعه آماری این پژوهش را شهروندان و کارشناسان خبره مربوطه ساکن در شهر یاسوج در حدود ۲۰۰ نفر تشکیل می‌دهد. برای جمع‌آوری داده‌ها در زمینه‌های چارچوب نظری پژوهش و پیشینه آن از کتاب‌های لاتین و فارسی، پایان‌نامه‌ها، مقالات و پایگاه‌های اطلاعاتی و سایت‌های اینترنتی استفاده شد. و داده‌های آماری پژوهش از طریق پرسشنامه استخراج خواهد شد.

با توجه به اهداف پژوهش، از یک پرسشنامه به شرح ذیل برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد که ابتدای پرسشنامه، ۴ سؤال به منظور جمع‌آوری برخی از اطلاعات جمعیت شناختی آزمودنی‌ها مانند سن، جنس، سطح تحصیلات و سابقه خدمت آمده است.

برای ارزیابی پرسشنامه از طیف لیکریت ۵ تایی استفاده شده است. روایی سؤالات به وسیله اعتبار محتوایی و اعتبار سازه به کمک تحلیل عاملی تأیید شد. برای سنجش پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. تجزیه و تحلیل توصیفی در این بخش از فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. سپس استنباطی پرداخته شده است. در بخش استنباطی این تحقیق فرضیه‌های تحقیق با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون بررسی گردید. در پایان از رگرسیون خطی در بخش استنباطی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری و پرسش‌نامه از نرم‌افزارهای آماری ۲۱ SPSS استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل توصیفی متغیرها

نتایج جدول ۴-۱ نشان داد که میانگین مؤلفه کالبدی دارای میانگین ۲/۹۵ و انحراف معیار ۰/۵۷ است. مؤلفه اقتصادی دارای انحراف معیار ۲/۶۲ و انحراف معیار ۰/۵۷، مؤلفه اجتماعی دارای میانگین ۲/۸۸ و انحراف معیار ۰/۴۸، مؤلفه زیست‌محیطی دارای میانگین ۳/۱۲ و انحراف معیار ۰/۶۱ است و صنعت گردشگری دارای میانگین ۲/۸۲ و انحراف معیار ۰/۴۷ می‌باشد.

جدول ۲: توصیف متغیرهای تحقیق

گویه	میانگین*	انحراف معیار*
مؤلفه کالبدی	۲/۹۵	۰/۵۷
مؤلفه اقتصادی	۲/۶۲	۰/۵۷
مؤلفه اجتماعی	۲/۸۸	۰/۴۸
مؤلفه زیست‌محیطی	۳/۱۲	۰/۶۱
صنعت گردشگری	۲/۸۲	۰/۴۷

منبع: یافته‌های پژوهش

آمار استنباطی

برای رسیدن به اهداف تعیین شده علاوه بر آمارهای توصیفی (میانگین و انحراف معیار) از آمارهای استنباطی نظیر آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته متغیرهای تحقیق استفاده شده که نتایج حاصل در زیر ارائه شده است.

برای توصیف میزان همبستگی بین متغیرها از الگوی دیویس (۱۹۷۱) استفاده به عمل آمد. براساس این الگو میزان همبستگی به صورت زیر توصیف می‌شوند.

همبستگی جزئی = ۰/۰۹ - ۰/۰۱

همبستگی پایین = ۰/۱ - ۰/۲۹

همبستگی متوسط = ۰/۳ - ۰/۴۹

همبستگی بالا = ۰/۵ - ۰/۶۹

همبستگی خیلی بالا = ۰/۷ - ۰/۹۹

۱= همبستگی کامل

فرضیات تحقیق

۱- به نظر می‌رسد بین مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. همان‌گونه که جدول ۲-۴ نشان می‌دهد، مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری، در سطح ۹۹٪ دارای رابطه مثبت و معنی‌داری است (۰/۷۴۴ = r و $p = ۰/۰۰۰۱$). این همبستگی در سطح خیلی بالایی ارزیابی گردید. بنابراین این فرضیه مبنی بر وجود رابطه معنی‌دار بین مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری در ارتباط با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج تأیید می‌گردد.

جدول ۳: همبستگی مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج

متغیر	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (p)	توصیف همبستگی
مؤلفه کالبدی	۰/۷۴۴**	۰/۰۰۰۱	خیلی بالا

منبع: یافته‌های پژوهش ** معنی‌داری در سطح ۹۹٪ * معنی‌داری در سطح ۹۵٪، NS: عدم معنی‌داری

به نظر می‌رسد بین مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری، از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد، ارتباط عامل مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری، مثبت و در سطح ۹۹٪ معنی‌دار بوده و همبستگی آنان در حد خیلی بالایی توصیف شده است ($r = ۰/۸۲۸$ و $p = ۰/۰۰۰۱$). بنابراین این فرضیه مبنی بر رابطه مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج تأیید می‌گردد.

جدول ۴: همبستگی مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج

متغیر	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی‌داری (p)	توصیف همبستگی

مؤلفه اقتصادی	۰/۸۲۸**	۰/۰۰۰۱	خیلی بالا
---------------	---------	--------	-----------

منبع: یافته‌های پژوهش **: معنی‌داری در سطح ۹۹٪ * : معنی‌داری در سطح ۹۵٪، *ns*: عدم معنی‌داری

۳- به نظر می‌رسد بین مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه‌ی متغیر مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری، از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. همان‌گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، ارتباط عام مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری، مثبت و در سطح ۹۹٪ معنی‌دار بوده و همبستگی آنان در حد بالایی توصیف شده است ($r = ۰/۶۴۷$ و $p = ۰/۰۰۰$). بنابراین این فرضیه مبنی بر رابطه مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج تأیید می‌گردد.

جدول ۵: همبستگی مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج

متغیر	ضریب همبستگی (<i>r</i>)	سطح معنی‌داری (<i>p</i>)	توصیف همبستگی
مؤلفه اجتماعی	۰/۶۴۷**	۰/۰۰۰۱	بالا

منبع: یافته‌های پژوهش **: معنی‌داری در سطح ۹۹٪ * : معنی‌داری در سطح ۹۵٪، *ns*: عدم معنی‌داری

۴- به نظر می‌رسد بین مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه‌ی متغیر مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری، از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد، ارتباط مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری، مثبت و در سطح ۹۹٪ معنی‌دار بوده و همبستگی آنان در حد خیلی بالایی توصیف شده است ($r = ۰/۷۳۰$ و $p = ۰/۰۰۰$). بنابراین این فرضیه مبنی بر رابطه مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج تأیید می‌گردد.

جدول ۶: همبستگی مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج

متغیر	ضریب همبستگی (<i>r</i>)	سطح معنی‌داری (<i>p</i>)	توصیف همبستگی
مؤلفه زیست‌محیطی	۰/۷۳۰**	۰/۰۰۰۱	خیلی بالا

منبع: یافته‌های پژوهش **: معنی‌داری در سطح ۹۹٪ * : معنی‌داری در سطح ۹۵٪، *ns*: عدم معنی‌داری

بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر صنعت گردشگری و ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج

به‌منظور تبیین سازه‌های اثرگذار بر صنعت گردشگری و توسعه آن از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش هم‌زمان (*Enter*) بهره گرفته شده است. جدول ۶ اطلاعات مربوط به این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

همان‌گونه که جدول ۶ نشان می‌دهد، متغیرهای مستقل عبارت‌اند از: ۱- مؤلفه کالبدی (X_1)، ۲- مؤلفه اقتصادی (X_2)، ۳- مؤلفه اجتماعی (X_3) و ۴- مؤلفه زیست‌محیطی (X_4).

جدول ۷: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه

متغیر	B	Beta	T	P
عدد ثابت	۰/۰۹۹	-	۱/۴۴۲	۰/۱۵۰
مؤلفه کالبدی	۰/۲۰۰	۰/۲۴۰	۷/۷۱۹	۰/۰۰۰۱
مؤلفه اقتصادی	۰/۳۰۵	۰/۳۷۰	۱۰/۸۷۱	۰/۰۰۰۱
مؤلفه اجتماعی	۰/۲۱۰	۰/۲۱۱	۸/۵۲۸	۰/۰۰۰۱
مؤلفه زیست‌محیطی	۰/۲۳۵	۰/۳۰۵	۱۱/۵۴۲	۰/۰۰۰۱
$F = ۴۹۵/۱۸۷$; $Sig = ۰/۰۰۰۱$; $R = ۰/۹۱۸$; $R^2 = ۰/۸۴۳$; $R^2 Adjust = ۰/۸۴۲$				

متغیر وابسته‌ی تحقیق، گردشگری هست. منبع: یافته‌های پژوهش

مقدار F محاسبه‌شده در سطح ۹۹ درصد ($sig = ۰/۰۰۰۱$ و $F = ۴۹۵/۱۸۷$) نشان‌دهنده‌ی معنی‌دار بودن مدل رگرسیون هست. در این مدل کلیه متغیرهای مستقل در پیش‌بین متغیر وابسته اثر معنی‌داری داشتند. به‌منظور برآورد تخمین، با توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده و معنی‌دار بودن مدل نهایی رگرسیون چندگانه در این پژوهش (جدول ۱۵)، با معادله‌ی ذیل می‌توان توسعه گردشگری را تخمین زد:

$$Y = ۰/۲۰۰ X_1 + ۰/۳۰۵ X_2 + ۰/۲۱۰ X_3 + ۰/۲۳۵ X_4$$

مقادیر مثبت ضریب رگرسیونی در این معادله نشان می‌دهد که با افزایش میزان متغیرهای مستقل، متغیر وابسته نیز افزایش خواهد یافت. همچنین نتایج جدول ۴-۶ نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بین ۸۴/۳ درصد ($R^2 = ۰/۸۴۳$) از میزان نوسانات متغیر ملاک (گردشگری) را پیش‌بینی می‌کند. از طرفی، بررسی ضرایب رگرسیون استانداردشده (بتا) نشان می‌دهد که متغیر مؤلفه اقتصادی نسبت به سایر متغیرهای موردبررسی، سهم و تأثیر بیشتری در پیش‌بینی ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج متغیر وابسته داشته است.

رتبه‌بندی عوامل

جدول ۸: اولویت‌بندی عوامل اثرگذار بر گردشگری با استفاده از آزمون فریدمن

متغیر	میانگین رتبه‌ای	رتبه
مؤلفه کالبدی	۲/۷۱	۲

مؤلفه اقتصادی	۱/۶۹	۴
مؤلفه اجتماعی	۲/۴۹	۳
مؤلفه زیست محیطی	۳/۱۰	۱
<i>Chi-Square</i> = ۲۴۰/۴۸۵; <i>Sig</i> = ۰/۰۰۰۱; <i>df</i> =۳		

منبع: یافته‌های پژوهش

برای رتبه‌بندی متغیرهای مستقل از آزمون فریدمن استفاده به عمل آمد همان‌گونه که در جدول ۴-۷ ملاحظه می‌شود، آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی متغیرهای مستقل معنادار شده است. همچنین جدول ۴-۷ رتبه‌بندی متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که مؤلفه زیست محیطی با میانگین رتبه‌ای ۳/۱۰ در رتبه‌ی اول قرار دارد. فزون بر آن مؤلفه کالبدی با میانگین رتبه‌ای ۲/۷۱ در رتبه دوم قرار گرفت و مؤلفه اجتماعی با میانگین رتبه‌ای ۲/۴۹ در رتبه سوم قرار گرفت. این در حالی بود که مؤلفه اقتصادی با میانگین رتبه‌ای ۱/۶۹ در رتبه چهارم یعنی در رتبه آخر در رابطه با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج قرار می‌گیرد.

نتیجه‌گیری

صنعت زمین‌گردشگری به‌عنوان رویکردی نو در توسعه پایدار صنعت توریسم به‌صورت روزافزون در حال گسترش است. به‌ویژه در کشورهایی که همراه با تنوع محیطی بالا به آگاهی‌بخشی در این زمینه اهتمام می‌ورزند. با عنایت به بررسی‌های به‌عمل آمده از آزمون فرضیه اول توافق معناداری بین پاسخگویان در مورد تأثیر تمایل مردم ناحیه مورد مطالعه برای احیای فرهنگ محلی، ایجاد پارک‌های طبیعی و نگهداری و حفاظت طبیعت وجود دارد. زیرا ایجاد پارک‌های طبیعی موجب ورود و جذب گردشگر و به‌تبع آن توسعه منطقه خواهد شد که پیش شرط آن حفاظت محیط زیست به‌صورت پایدار هست.

مجموعه مباحث مطرح شده در مبانی نظری تحقیق گویای آن‌اند که با نگرش به اهمیت جهانی این صنعت، کشور ما و مخصوصاً یاسوج به دلیل تنوع چشم‌اندازها و موارث طبیعی و زمین‌شناختی، سیاحتی و زیارتی و آثار بی‌نظیر هنری می‌تواند به‌صورت یکی از قطب‌های اکوتوریستی دنیا مطرح شود. با توجه به پتانسیل‌های موجود در این شهر تحقیق برای توسعه صنعت زمین‌گردشگری در راستای دستیابی به اهداف توسعه پایدار گردشگری در این شهر می‌گردد.

نتیجه‌گیری فرضیات تحقیق

۱- به نظر می‌رسد بین مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری، در سطح ۹۹٪ دارای رابطه مثبت و معنی‌داری است ($r = 0/744$ و $p = 0/0001$). بنابراین نتیجه می‌گیریم که وجود رابطه معنی‌دار بین مؤلفه کالبدی و صنعت گردشگری در ارتباط با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج باعث می‌شود که توسعه صنعت گردشگری شهری در مؤلفه کالبدی می‌گردد. به نظر می‌رسد بین مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری، از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد، ارتباط عامل مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری، مثبت و در سطح ۹۹٪ معنی‌دار بوده بنابراین نتیجه می‌گیریم رابطه مؤلفه اقتصادی و صنعت گردشگری با توسعه شهری باعث توسعه ژئوتوریسم و اکوتوریسم در اقتصاد منطقه می‌گردد.

۳- به نظر می‌رسد بین مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه متغیر مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری، از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. همان‌گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، ارتباط عام مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری، مثبت و در سطح ۹۹٪ معنی‌دار بوده بنابراین نتیجه می‌گیریم رابطه مؤلفه اجتماعی و صنعت گردشگری با توسعه پایدار شهری باعث توسعه ژئوتوریسم و اکوتوریسم در مؤلفه اجتماعی می‌گردد.

۴- به نظر می‌رسد بین مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم شهر یاسوج رابطه معناداری وجود دارد.

جهت بررسی رابطه متغیر مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری، از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد، ارتباط مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری، مثبت و در سطح ۹۹٪ معنی‌دار بوده بنابراین نتیجه می‌گیریم رابطه مؤلفه زیست‌محیطی و صنعت گردشگری با ژئوتوریسم و اکوتوریسم باعث توسعه ژئوتوریسم و اکوتوریسم باعث رونق مؤلفه زیست‌محیطی می‌گردد.

برای رتبه‌بندی متغیرهای مستقل از آزمون فریدمن استفاده به عمل آمد همان‌گونه رتبه‌بندی متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که مؤلفه زیست‌محیطی در رتبه‌ی اول قرار دارد. فزون بر آن مؤلفه کالبدی در رتبه دوم قرار گرفت و مؤلفه اجتماعی در رتبه سوم قرار گرفت. این در حالی بود که مؤلفه اقتصادی در رتبه چهارم یعنی در رتبه آخر در رابطه با ژئوتوریسم و اکوتوریسم قرار می‌گیرد.

منابع:

- اعتمادی نیا، امیرعباس، مصلحی، محسن (۱۳۹۱) تحلیل و بررسی گردشگری و نقش آن در توسعه پایدار شهری (نمونه موردی شهر اصفهان) فصلنامه جغرافیایی چشم‌انداز زاگرس: دوره ۴، شماره ۱۳: از صفحه ۱۳۷ تا صفحه ۱۶۴.
- بابایی سمیرمی، محمدرضا، نظیفی‌نایینی، مینو و سحر عباسپور (۱۳۹۳) ارتباط صنعت توریسم و توسعه اقتصادی در ایران با رویکرد شبکه عصبی (۱۳۹۰-۱۳۵۹) فصلنامه مدیریت اقتصاد و حسابداری دوره ۴، شماره ۱۴، بهار ۱۳۹۳، صفحه ۱۱۳-۱۳۰.
- پاپلی یزدی، محمد حسین و مهدی سقایی (۱۳۸۶) گردشگری ماهیت و مفاهیم، تهران، سمت.
- جلال پور، اعظم و برومند صلاحی (۱۳۹۱) بررسی اثرات توسعه اکوتوریسم پایدار در مناطق بیابانی استان اصفهان، اولین همایش ملی بیابان، تهران، مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان دانشگاه تهران.
- خلیلی، جلیل، نظری، خدامراد، محمدیان، خدابخش (۱۳۸۸) جغرافیای استان کهگیلویه و بویراحمد، کتاب درسی، وزارت آموزش و پرورش.
- رخشانی نسب، حمید و اصغر ضرابی (۱۳۸۸) چالش‌ها و فرصت‌های توسعه اکوتوریسم در ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد احر مجله فضای جغرافیایی، صفحات ۳۱-۵۵.
- رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۰) توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. انتشارات دانشگاه تهران.
- زاهدی، شمش السادات (۱۳۹۰) مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار با تاکید بر محیط زیست، تهران، دانشگاه علامه طباطبایی.
- زمردیان، محمدجواد (۱۳۸۲) نگرش بر چشمه‌ها و دریاچه‌های پیرامونی مشهد از دیدگاه اکوتوریسم، مجله جغرافیا و توسعه، پاییز و زمستان ص ۱۲۲-۱۳۵.
- سازمان میراث فرهنگی کشور (۱۳۸۵)، تدوین سند ملی توسعه مدیریت طبیعت گردی، گزارش وضع موجود.
- صباغ کرمانی، مجید، امیریان، سعید، (۱۳۷۹) بررسی اثرات اقتصادی توریسم جمهوری اسلامی ایران (با استفاده از تحلیل داده-ستانده)، پژوهشنامه بازرگانی، پاییز، شماره ۲۹.
- عظیمی، ناصرعلی (۱۳۸۸) مدیریت گردشگری و توسعه پایدار مطلوب اکولوژیکی، مجله‌ی علوم محیطی شماره ۶ تابستان.
- مرادی، محمدتقی (۱۳۷۴) تحلیل فضایی کاربری اراضی در شهر یاسوج، پایان‌نامه کارشناسی ارشد به راهنمایی دکتر اصغر ضرابی، دانشگاه اصفهان، اصفهان.
- *KPMG. (2003). Qeshm Island Tourism Strategy-Final Report. For Qeshm Free Zone The Rising Sun in the Persian Gulf-QLDO-loose leaf folder-KPMG Assurance and Advisory- November.*

- Sharply, Richard,(2002), *rural tourism and the challenge of tourism diversification, tourism management , vol, 23. Pages 233- 244.*
- Tosun, Cevat (2001), *Challenges of sustainable tourism development in the developing world; the case of Turkey. Pages 289- 303*

